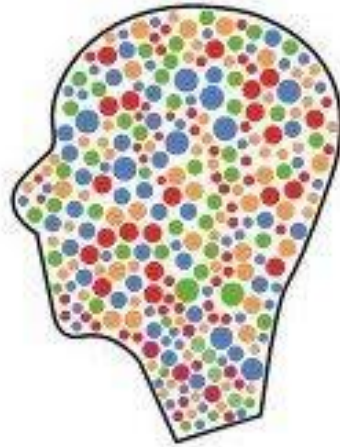

CENTER FOR
AUTISME

FAGLIG PLATFORM

2025

Indholdsfortegnelse

1. Forord og formål.....	3
2. Værdier og etisk tilgang	4
Faglig etik i praksis	4
Samarbejde med pårørende og netværk.....	4
3. Forståelsen af autisme	5
En flerdimensionel tilgang	5
Psykologiske nøgleområder	6
Udvikling over tid	6
Autisme og samfund.....	7
4. Belastningsreaktioner og trivsel	7
Typiske belastningsreaktioner.....	7
Tilgang til belastningsreduktion.....	9
5. Den neuropædagogiske tilgang.....	9
Viden, relation og kontekst	10
Fagligt samarbejde og perspektivskifte.....	10
6. Faglige metoder og tilgange	11
Faglige tilgange i praksis	11
Visuelle og kommunikative redskaber	12
7. Fra vurdering til kvalitetssikring.....	13
8. Afslutning og fremtidsperspektiv.....	14
9. Litteraturliste og referencer	15
Grundlæggende autismeforståelse	15
Neuropædagogik og pædagogiske tilgange.....	15
Sansebearbejdning, trivsel og belastning.....	16
Identitet, køn og seksualitet.....	16
Diagnostik og nyere forskning	16
Nationale retningslinjer og evalueringer	17

1. Forord og formål

Center for Autisme er en non-profit erhvervsdrivende fond, etableret i 1994 med det overordnede formål at styrke livskvaliteten for mennesker med autisme. Fondens virke er baseret på en ambition om at understøtte det enkelte menneskes mulighed for at leve et meningsfuldt, aktivt og så selvstændigt liv som muligt – uafhængigt af funktionsniveau, livssituation og støttebehov. I 2022 blev Center for Autisme en del af en større fond, den erhvervsdrivende Fond Incita.

Center for Autisme tilbyder en bred vifte af ydelser, der tilpasses individuelle forudsætninger og mål. Disse omfatter blandt andet:

- stu (særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse)
- Beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud (jf. servicelovens §§ 103 og 104)
- Beskæftigelsesrettede forløb (i henhold til LAB-loven)
- Specialiseret rådgivning, herunder opgaver for Socialstyrelsens VISO-ordning

Center for Autisme arbejder for at skabe inkluderende og udviklingsunderstøttende rammer, hvor mennesker med autisme mødes med respekt og faglighed.

Den faglige platform har til hensigt at tydeliggøre det værdimæssige, teoretiske og metodiske grundlag for Center for Autismes samlede indsats. Dokumentet fungerer som en fælles referenceramme for medarbejdere, samarbejdspartnere og øvrige aktører i det faglige økosystem.

Platformen beskriver, hvordan viden og erfaring omsættes til pædagogisk og psykologisk praksis, og hvordan faglige beslutninger træffes i samspillet med mennesker med autisme, deres netværk og relevante fagpersoner. Samtidig værner vi om medarbejdernes mulighed for refleksion og tilpasning i den konkrete praksis, og vi fokuserer på videreuddannelse, så medarbejderne er opdateret på nyeste viden

Vores tilgang afspejler en anerkendende og neurodiversitets-forståelse, som også fremhæves af Autismeforeningen (2022), der understreger, at mennesker med autisme har ret til et liv med ligeværd og muligheder – på egne præmisser og med respekt for den enkeltes forskellighed (Autismeforeningen, 2022).

2. Værdier og etisk tilgang

Center for Autismes faglige praksis er forankret i et grundlæggende menneskesyn, hvor ethvert individ tillægges ukrænkelig værdi – uanset funktionsniveau, diagnose eller præstation. Dette udgangspunkt fordrer en etisk tilgang, hvor alle mennesker, herunder autistiske personer, mødes med respekt, åbenhed og professionel ydmyghed.

Det er et bærende princip, at mennesker med autisme skal have mulighed for at opleve tryghed, autonomi og aktiv deltagelse i både eget liv og i fællesskaber. Dette indebærer en faglig opmærksomhed på, hvordan strukturer og sociale omgivelser kan fremme eller hæmme trivsel, udvikling og livsudfoldelse. I overensstemmelse med anbefalinger fra Autismeforeningen (2023) anerkender vi, at tilpassede og relationelt trygge rammer er afgørende for livskvalitet og deltagelsesmuligheder.

Faglig etik i praksis

Etisk refleksion er integreret i den daglige praksis og betragtes som en nødvendig forudsætning for kvalificeret faglighed. Arbejdet med mennesker involverer ofte komplekse dilemmaer, hvor modstridende hensyn – eksempelvis mellem struktur og fleksibilitet, eller mellem omsorg og selvbestemmelse – må afvejes med omtanke.

Medarbejderne i Center for Autisme understøttes i denne proces gennem systematisk kollegial sparring og ekstern supervision. Det etiske ansvar forstås ikke som et individuelt anliggende, men som et kollektivt anliggende i et fagligt fællesskab, hvor løbende refleksion og justering af praksis i lyset af den enkeltes behov og ønsker prioriteres højt.

Vi anerkender værdien af tværfaglighed og ser det som en styrke, at forskellige faglige positioner bringes i spil og udfordrer hinanden. Det skaber mulighed for perspektivskifte og for at finde balancerede løsninger i komplekse situationer.

Samarbejde med pårørende og netværk

Pårørende og andre nære relationer udgør ofte en væsentlig del af livsverdenen for mennesker med autisme – også i voksenlivet. Center for Autisme anser derfor samarbejdet med pårørende som en central del af det faglige grundlag. De pårørendes viden og erfaring er ofte af afgørende betydning for en helhedsorienteret forståelse af brugerens situation og behov.

Samarbejdet bygger på principper om åbenhed, respekt og fælles ansvar. Vi arbejder for at inddrage de pårørende i en meningsfuld dialog med det formål at styrke den samlede indsats omkring personen. Dette sker med afsæt i brugerens egne ønsker og rettigheder – og i et ønske om at etablere bæredygtige støttestrukturer i både private og professionelle netværk.

3. Forståelsen af autisme

Center for Autismes forståelse af autisme hviler på opdateret faglig viden og mange års praksiserfaring. Autismen anskues som en medfødt, livslang anderledeshed i hjernens udvikling, som har betydning for, hvordan individet bearbejder information, forstår sociale sammenhænge og navigerer i verden – en tilgang som genfindes hos førende autisdeforskere som bl.a. Simon Baron-Cohen og Tony Attwood. I Danmark diagnosticeres autisme med udgangspunkt i de internationale kriterier beskrevet i WHO's klassifikationssystem, ICD11.

Vi betragter autisme som en del af den menneskelige neurodiversitet. Dette indebærer en anerkendelse af, at autistiske personer bearbejder sociale, emotionelle og sensoriske indtryk på en kvalitativt anderledes måde end neurotypiske personer. Disse forskelle påvirker bl.a. områder som social forståelse, kommunikation, fleksibilitet, selvregulering og sansebearbejdning. Neurodiversitet er ikke en afvigelse, men en variation, og kommer forskelligt til udtryk afhængigt af individets alder, livserfaringer, støttebehov og omgivelser.

Autisme er ikke én fast størrelse, men et spektrum, hvor profil og funktionsniveau varierer betydeligt. To personer med samme diagnose kan have vidt forskellige behov, styrker og livsvilkår. Derfor er det afgørende at møde det enkelte menneske med en åben, nuanceret og differentieret tilgang.

En flerdimensionel tilgang

Center for Autisme anvender en helhedsorienteret og flerdimensionel forståelsesramme, der integrerer følgende faktorer:

1. Graden og typen af autistiske træk
2. Kognitiv profil, herunder intelligens, eksekutive funktioner og sensorisk bearbejdning
3. Tilpasningsfærdigheder og grad af selvstændighed
4. Komorbide vanskeligheder såsom angst, depression, ADHD, OCD eller spiseforstyrrelser
5. Psykosociale forhold og personens livshistorie
6. Miljømæssige krav og kvaliteten af den tilgængelige støtte

Denne tilgang afspejler de nyeste diagnosemanualer (ICD-11 og DSM-5), hvor der lægges vægt på en samlet vurdering af funktion og støttebehov frem for faste underdiagnoser. Det er i tråd med vores praksis, hvor hver støtteindsats tilrettelægges individuelt og kontekstafhængigt.

Psykologiske nøgleområder

Inden for både forskning og praksis peges der ofte på tre psykologiske kerneområder, hvor mange autistiske personer oplever særlige udfordringer:

- **Mentalisering:** Vanskeligheder med at forstå og forudsige andres tanker, følelser og intentioner
- **Central koherens:** Detaljefokuseret bearbejdningsstil og udfordringer med at danne helhedsforståelser
- **Eksekutive funktioner:** Udfordringer med planlægning, organisering, fleksibilitet og selvregulering

Disse funktioner har betydning for både adfærd, følelsesliv og social deltagelse. I Center for Autisme er vi samtidig optaget af flere overlappende og relaterede områder, som har afgørende betydning for trivsel:

- **Sansebearbejdning:** Mange autistiske personer oplever sensorisk hyper- eller hyposensitivitet, som kan føre til overstimulering, stress og udmattelse
- **Traumer og belastning:** Gentagne negative oplevelser såsom afvisninger, misforståelser eller overeksponering kan medføre langvarige belastningstilstande, der forstærker eksisterende sårbarheder
- **Kropsbevidsthed og identitet:** Køn, spisemønstre og relationen til kroppen spiller ofte en central rolle i selvforståelsen og har betydning for både trivsel og livskvalitet

Disse aspekter indgår som integrerede elementer i den faglige vurdering og tilrettelæggelse af støtten. Vi arbejder for at fremme forudsigelighed, minimere overstimulering og styrke den enkeltes muligheder for at forstå og regulere egne reaktioner.

Udvikling over tid

Autisme som grundlæggende neurologisk disposition ændrer ikke karakter over tid, men individets funktionsniveau og trivsel kan udvikle sig betydeligt gennem relationer, erfaringer og passende støtte. Både fremgang og øget sårbarhed kan opstå i forskellige livsfaser – eksempelvis ved overgang fra ungdom til voksenliv – og det stiller krav om kontinuerlig justering og livsløbsperspektiv i den faglige tilgang.

Vi arbejder derfor med blik for den enkeltes livsforløb, tidligere erfaringer og fremtidige ønsker – ikke kun som baggrundsinformation, men som en aktiv del af indsatsens mål og retning.

Autisme og samfund

Autisme manifesterer sig ofte i samspil med omgivelserne. Mange autistiske personer oplever deres miljø som præget af uforudsigelighed, høje krav og lav tolerance for forskellighed. Det kan føre til overbelastning, mistrivsel og tilbagetrækning. Derfor arbejder Center for Autisme ikke alene med individet, men også med omgivelserne.

Vores praksis har et tydeligt dobbeltblik:

- På den ene side støtter vi den enkelte i at opbygge mestringsstrategier, selvforståelse og deltagelseskompetencer
- På den anden side arbejder vi aktivt for at skabe mere fleksible og autismevenlige miljøer

Det indebærer blandt andet:

- At reducere kompleksitet og overstimulering i hverdagsmiljøer
- At arbejde med visuel tydelighed, struktur og forudsigelighed
- At bidrage til øget viden og forståelse hos fagpersoner, pårørende og beslutningstagere

Målet er ikke tilpasning til et system, men at skabe positivt samspil mellem individets forudsætninger og de kontekster, vedkommende indgår i.

4. Belastningsreaktioner og trivsel

Trivsel udgør en grundlæggende forudsætning for læring, udvikling og deltagelse – og er et centralt omdrejningspunkt i Center for Autismes faglige praksis. Mange autistiske personer oplever perioder med belastningsreaktioner, hvor summen af krav og miljømæssige stimuli overstiger deres aktuelle kapacitet. Dette kan føre til markant mistrivsel og funktionstab, som påvirker både hverdagsmestring og livskvalitet.

Belastningsreaktioner forstås ikke som tegn på personlig svaghed, men som meningsfulde signaler om, at personens indre og ydre balancer er forstyrret. Det er derfor en faglig kerneopgave at identificere mønstre og graden af belastning og at understøtte både forebyggelse, stabilisering og genopbygning af trivsel over tid.

Typiske belastningsreaktioner

Belastningsreaktioner kan manifestere sig på mange forskellige måder. Blandt hyppige udtryk ses:

- Øget rigiditet og behov for kontrol

- Graden af stimming/gentagelses adfærd
- Tilbagetrækning, stilhed og reduceret initiativ
- Søvnforstyrrelser, appetitændringer og energitab
- Øget emotionel sårbarhed – fx angst, nedtrykthed eller vrede
- Sansemæssige overreaktioner på fx lyd, lys, berøring eller fødevarer
- Meltdowns, shutdowns eller selvskadende adfærd

Hos børn og unge ses ofte mere indirekte symptomer, såsom ufrivilligt skolefravær, sociale konflikter eller motorisk uro. Reaktionerne må altid ses i relation til omgivelsernes krav og personens ressourcer. Det er ikke altid muligt at se belastningen som en direkte konsekvens af en handling, en stimuli, en situation, et krav eller andet, da maskering som reaktion på belastning er udpræget benyttet coping strategi.

Sanseforstyrrelser og stress

Sansemæssige forskelle udgør for mange autistiske personer en væsentlig kilde til overbelastning og stress. Over- eller undersensitivitet over for sanseinput som lyd, lys, bevægelse, lugt eller kropslige fornemmelser kan skabe en kontinuerlig følelse af overstimulering, ubehag og utryghed.

I Center for Autisme arbejder vi systematisk med at tilpasse indsatsen ud fra alle tilgængelige oplysninger om borgeren/eleven og hvad der tidligere har virket samt udarbejde individuelle anbefalinger, der omfatter tilpasning af fysiske miljøer, struktur og kommunikation. Målet er at reducere unødige stimuli og fremme en følelse af indre ro, tryghed og selvregulering.

Traumer og langvarig belastning

Flere personer med autisme har erfaringer med langvarig mistrivsel, som kan være forbundet med mobning, social isolation, fejlbehandling, overstimulering eller grænseoverskridende oplevelser. Gentagne belastninger af denne art kan føre til traumer eller komplekse belastningstilstande, som ofte overses i både udredning og intervention.

Center for Autisme arbejder traumeinformeret og har fokus på de bagvedliggende erfaringer, der kan præge en persons reaktionsmønstre. Spørgsmål som "Hvad har denne person været udsat for?" og "Hvad er der brug for at genetablere tillid til?" guider den faglige tilgang. Indsatserne tilrettelægges med udgangspunkt i tryghed, stabilitet og i et tempo, der er afstemt med personens beredskab.

Krop, kost og identitet

Fysisk trivsel og kropsbevidsthed er nært forbundet med psykisk velbefindende. Mange autistiske personer har vanskeligt ved at registrere eller tolke signaler fra kroppen – eksempelvis sult,

træthed eller ubehag. Dette kan føre til udfordringer med spisemønstre, søvn og sensorisk selvforståelse.

Vi støtter udvikling af kropsbevidsthed og sundhedskompetence på den enkeltes præmisser. Derudover anerkender vi, at spørgsmål om kønsidentitet og kropslig selvopfattelse kan have stor betydning for individets trivsel og ret til at blive mødt som den, man er. Vi møder derfor den enkelte med respekt, åbenhed og støtte til identitetsafklaring, hvor det er relevant.

Tilgang til belastningsreduktion

Arbejdet med belastningsreduktion tager udgangspunkt i en helhedsorienteret tilgang, hvor både indre og ydre faktorer adresseres. I praksis omfatter indsatsen bl.a.:

- Identifikation af belastningsudlødere og stressorer
- Etablering af struktur, forudsigelighed og mulighed for pauser
- Træning og styrkelse af mestringsstrategier og alternativ adfærd
- Justering af krav og kommunikation i hverdagen
- Inddragelse af kroppen gennem sanseintegration, bevægelse, rytme og ro
- Styrkelse af relationel tryghed og oplevelse af medbestemmelse

Grundlæggende forstås belastningsreaktioner ikke som udtryk for fejl eller dysfunktion i individet, men som signaler om, at omgivelserne og støtten bør tilpasses mere præcist. Det er en opgave, som kræver faglighed, respekt og vedvarende opmærksomhed.

5. Den neuropædagogiske tilgang

Neuropædagogik udgør en central del af det faglige fundament i Center for Autisme. Der er ikke tale om en metode i traditionel forstand, men om en tværfaglig forståelsesramme, hvor viden om hjernens funktion og udvikling omsættes til pædagogisk og psykologisk praksis med fokus på mening, tilpasning og målrettet støtte.

Formålet med en neuropædagogisk tilgang er at fremme trivsel, deltagelse og læring – med udgangspunkt i en differentieret forståelse af, hvordan neurologiske forskelle influerer på kognition, kommunikation, emotionel regulering, sansebearbejdning og adfærd. Det handler om at skabe støtteforløb, der ikke blot tilpasser omgivelserne til hjernen, men også respekterer og bygger videre på individets unikke måde at være i verden på.

Viden, relation og kontekst

Den neuropædagogiske tilgang integrerer tre grundlæggende vidensområder:

- **Neuropsykologisk viden** om hjernens funktioner, kapaciteter og variationer
- **Relationspædagogisk tilgang**, der understøtter tryghed, samarbejde og følelsesmæssig afstemning
- **Miljø- og kontekstforståelse**, herunder hvordan omgivelserne og situationelle forhold påvirker individets adfærd og oplevelse

Neuropædagogik forudsætter et helhedssyn på mennesket – ikke blot ud fra hjernens struktur og funktion, men med blik for den subjektive oplevelse af verden. Det indebærer, at vi forstår personens samlede funktionsprofil, men også ressourcer, strategier, motivationsfaktorer og de sociale og fysiske rammer, personen indgår i til dagligt.

Fagligt samarbejde og perspektivskifte

Neuropædagogisk praksis bygger på tværfagligt samarbejde, hvor forskellige fagligheder bringes i spil med henblik på at opnå en mere nuanceret forståelse og skabe helhedsorienterede løsninger. Afhængigt af forløbet og konteksten involveres eksempelvis lærere, psykologer, pædagoger, ergoterapeuter, fysioterapeuter og jobkonsulenter – i tæt samarbejde med både interne og eksterne aktører såsom pårørende, netværk og øvrige fagpersoner.

Et vigtigt element i neuropædagogikken er det faglige perspektivskifte. Vi søger at forstå adfærd ud fra spørgsmål som:

- Hvad er intentionen bag adfærden?
- Hvilke påvirkninger spiller ind – fx miljømæssige forhold eller tidspunktet på dagen?
- Hvornår og hvordan opstår belastningsreaktioner, og hvad kan afhjælpe dem?

Ved at anlægge et inderperspektiv og undersøge, hvordan verden opleves af den autistiske person selv, bliver det muligt at tilrettelægge mere præcise, virksomme og respektfulde indsatser.

Fra observation til handling

Neuropædagogisk praksis følger ofte en cyklisk arbejdsform, der sikrer sammenhæng mellem observation, refleksion og konkret handling. Processen omfatter typisk følgende faser:

1. Observation og indsamling af relevant viden
2. Formulering af hypoteser og forståelsesrammer
3. Udarbejdelse af mål og handleplaner

4. Afprøvning og tilpasning af indsatser

5. Løbende evaluering og justering

Denne struktur skaber gennemsigtighed og understøtter systematisk refleksion, samtidig med at den tillader fleksibilitet og respekt for individets kompleksitet og foranderlighed.

Centralt i arbejdet står:

- Kortlægning af indsatsen ud fra alle tilgængelige oplysninger om borgeren/eleven og hvad der tidligere har virket
- Vurdering af behov for ro, bevægelse eller afgrænsning
- Anvendelse af struktur, visualisering og forudsigelighed
- Styrkelse af motivation og mestringsoplevelser
- Opretholdelse af relationel tryghed og tillid i samarbejdet

Den neuropædagogiske tilgang er med andre ord både analytisk og handlingsorienteret – og tilbyder en faglig ramme, hvor teori, empati og praksis forenes i mødet med det enkelte menneske.

6. Faglige metoder og tilgange

Center for Autismes faglige arbejde bygger på en bred, tværfaglig og individualiseret tilgang. Vores målgruppe spænder over børn, unge og voksne med vidt forskellige forudsætninger, funktionsprofiler og støttebehov. Det fordrer et metodisk beredskab, hvor tilgange vælges og tilpasses med udgangspunkt i den enkelte persons behov, mål og kontekst.

Vi anvender ikke én fast eller universel metode, men arbejder eklektisk og reflektivt. Metoder vurderes og inddrages ud fra deres anvendelighed og effekt i den konkrete situation – ikke ud fra metodemonotoni. Det betyder, at fagpersoner løbende reflekterer over metoder i praksis og justerer tilgangen, så den fremmer reel forandring, trivsel og deltagelse.

Faglige tilgange i praksis

I det daglige arbejde anvender vi en række anerkendte og praksisafprøvede tilgange, herunder:

- **Kognitiv adfærdsterapi (KAT):** En struktur- og visualiseringsbaseret tilgang, hvor sammenhængen mellem tanker, følelser og handlinger gøres konkret og tilgængelig for personer med autisme. Tilpasses individuelt med brug af fx tegninger, skemaer og metaforer.

- **KRAP (Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik):** En styrkebaseret tilgang med fokus på realistisk mestring, anerkendelse og udviklingsstøtte i et respektfuldt og konkret sprog.
- **Low Arousal:** En konfliktnedtrappende og relationsbeskyttende tilgang, som søger at minimere magtanvendelse og bevare tryghed – særligt ved udadreagerende adfærd.
- **Strukturpædagogik (TEACCH-inspireret):** En systematiserende tilgang med brug af visuel struktur, der skaber forudsigelighed, overskuelighed og fremmer selvstændighed.
- **Psykoedukation:** Formidling af viden om autisme og egne reaktioner – tilpasset den enkeltes forståelsesniveau, alder og modenhed samt udvikling af håndteringsstrategier. Målet er øget selvindsigt og bedre håndtering af hverdagsudfordringer.
- **Konsultativ tilgang:** Indirekte intervention gennem rådgivning og sparring med pårørende og fagpersoner, med fokus på at fremme den enkeltes trivsel og udviklingsmuligheder.
- **Narrativ og identitetsstøttende tilgang:** Anvendes især med unge og voksne, hvor arbejdet med livshistorie, fortælling og selvforståelse understøtter identitetsdannelse og personlig afklaring.
- **Traumebevidst tilgang:** En ramme for samarbejdet med borgeren, som kan understøtte vedkommendes recovery og rehabilitering. Ved at anerkende kompleksiteten i, hvordan traumetilstande kan manifestere sig, får vi et bredere perspektiv på specifikke adfærdsmønstre og de mulige indsatser, der kan styrke livskvaliteten.

Visuelle og kommunikative redskaber

Visuelle og strukturskabende redskaber spiller en central rolle i støtten til mange autistiske personer. Visuelle formater understøtter kognition, reducerer abstraktionskrav og fremmer forståelse, overblik og selvregulering.

Blandt de redskaber, vi anvender, er:

- **Isbjergmodellen:** Et analyseværktøj, der synliggør bagvedliggende faktorer bag adfærd og hjælper til at adskille adfærd fra intention eller behov.
- **Samtaleredskaber:** Bruges til at afkode, forberede eller bearbejde sociale situationer. Fx Tegneseriesamtaler, sociale historier og Talking Mats.
- **Piktogrammer og visuelle skemaer:** Tydeliggør struktur, sekvenser og opgaver, og gør daglige forløb forudsigelige og håndterbare.
- **Let's Visualize:** Et fleksibelt visuelt materiale udviklet til at understøtte selvforståelse og dialog om indre tilstande og ydre hændelser.

Individuelt tilpasset metodevalg

I Center for Autisme er det grundlæggende princip, at metoden aldrig er målet i sig selv. Det centrale er, hvilken virkning metoden har i praksis – for den enkelte. Valg og anvendelse af metode skal altid give mening for personen og understøtte vedkommendes trivsel, udvikling og mulighed for deltagelse.

Metodevalg forudsætter derfor faglig refleksion, åbenhed over for justering og et kontinuerligt fokus på, hvordan praksis opleves og fungerer i den konkrete relation og kontekst.

7. Fra vurdering til kvalitetssikring

For at sikre faglig kvalitet, sammenhæng og refleksiv praksis arbejder Center for Autisme systematisk med vurdering, målsætning, metodevalg, dokumentation og evaluering. Denne tilgang gælder både i det direkte arbejde med brugeren og i samarbejdet med pårørende, netværk og andre fagpersoner.

Vurdering som fagligt grundlag

Vurdering forstås som en faglig proces, hvor vi tilstræber at opnå en helhedsforståelse af den enkeltes styrker, udfordringer og behov. Det kan ske gennem samtaler med personen selv og eventuelt pårørende, observationer i hverdagsmiljøer, anvendelse af relevante faglige redskaber samt indsamling og analyse af eksisterende information. Vurderingen foretages altid med et klart formål: at skabe grundlaget for en meningsfuld og individuelt tilpasset indsats, der tager højde for både aktuelle livsvilkår og fremtidige ønsker.

Målsætninger

Målsætninger formuleres som pejlemærker for indsatsen og fungerer som både motivation og retning for udvikling. Der kan være tale om mål relateret til trivsel, deltagelse i uddannelse eller beskæftigelse, øget selvforståelse eller forbedrede kommunikative og relationelle færdigheder. Målene udarbejdes i samarbejde med personen selv og det relevante netværk og tilpasses individuelt med blik for ressourcer, motivation og realisme.

Dokumentation og faglig dialog

Dokumentation er et centralt element i vores faglige praksis og bruges både til at fastholde viden, sikre gennemsigtighed og skabe grundlag for refleksion og kvalitetssikring. Det kan dreje sig om løbende faglige noter, statusbeskrivelser, opsamlinger fra møder eller tilbagemeldinger til og fra brugeren. Dokumentation fungerer som et dynamisk arbejdsredskab – ikke som et kontrolinstrument – og justeres altid i forhold til kontekst og personens behov.

Derudover indgår dokumentationen i den faglige dialog internt, eksempelvis i refleksionsmøder, supervision eller sparring, hvor indsigter omsættes til justeringer i praksis. På den måde bliver dokumentation og faglig dialog gensidigt forstærkende.

Evaluering og justering

Indsatser evalueres løbende for at sikre, at de ønskede mål opfyldes, og at metoder og tilgange forbliver meningsfulde og virksomme. Evaluering sker både gennem samtaler med brugeren og ved faglige opsamlinger, herunder netværksmøder og interne refleksioner. Det vigtigste er ikke blot at måle effekt, men at sikre retning, handlekraft og mulighed for rettidig tilpasning af støtten. Evaluering ses som en integreret del af praksis og som en forudsætning for faglig progression.

Kvalitetssikring

Faglig kvalitet er ikke et statisk mål, men en dynamisk proces, som understøttes gennem løbende faglig opdatering, tværfagligt samarbejde og refleksiv praksis. Supervision, kollegial sparring og kompetenceudvikling udgør væsentlige elementer i denne proces, ligesom dokumentation og evaluering bidrager til at fastholde og udvikle den professionelle standard.

Kvalitetssikring handler i sidste ende ikke kun om systematik, men om faglig bevidsthed, menneskelig integritet og ansvarlighed i mødet med det enkelte menneske.

8. Afslutning og fremtidsperspektiv

Denne faglige platform sammenfatter de grundlæggende værdier, teoretiske forståelser og metodiske tilgange, der tilsammen udgør rammen for Center for Autismes arbejde. Dokumentet skal ikke opfattes som en endelig eller statisk sandhed, men som et dynamisk og fælles udgangspunkt, der kan fungere som pejlemærke for viden, faglig refleksion og praksisudvikling.

Vi betragter faglighed som en bevægelig størrelse, der kontinuerligt må justeres i takt med ny viden, samfundsmæssige forandringer og de erfaringer, vi løbende gør os i mødet med de mennesker, vi er sat i verden for at støtte. Derfor forpligter vi os til en praksis, der er præget af læring, evaluering og kollegial samskabelse – og som åbner mulighed for at udvikle nye veje i takt med behovene hos mennesker med autisme og deres netværk.

I en samtid præget af øget kompleksitet, individualisering og forandringspres er behovet for fagligt robuste og menneskeligt nærværende miljøer større end nogensinde. Mennesker med autisme har fortsat brug for rammer, der forener tydelighed og fleksibilitet, specialiseret viden og empatisk forståelse.

Vores ambition er at bidrage til sådanne miljøer gennem:

- Et vedvarende fokus på tryghed og forudsigelighed i hverdagsliv og samarbejde
- Indsatser, der er funderet i viden og tilpasset individuelt
- Menneskelige møder præget af nysgerrighed, respekt og perspektivskifte
- En tydelig prioritering af trivsel, identitet, deltagelse og udviklingsmuligheder

Center for Autismes faglige platform udgør dermed ikke blot en intern rettesnor, men et løfte til de mennesker, vi arbejder med og for: At vi hver dag stræber efter at gøre en forskel – med faglighed, bevidsthed og respekt.

9. Litteraturliste og referencer

Grundlæggende autismeforståelse

- Attwood, T. (2007). *The Complete Guide to Asperger's Syndrome*. Jessica Kingsley Publishers.
- Baron-Cohen, S., Leslie, A. M., & Frith, U. (1995). Does the autistic child have a "theory of mind"? *Cognition*, 21(1), 37–46.
- Haracopos, D. & Pedersen, L. (2004). *De grundlæggende psykologiske forstyrrelser ved autisme*. Center for Autisme.
- Milton, D. (2018). *A Mismatch of Salience: Explorations of the Nature of Autism from Theory to Practice*. Pavilion Publishing.
- Silberman, S. (2016). *Neurotribes – The Legacy of Autism and the Future of Neurodiversity*. Allen & Unwin
- Wing, L. & Gould, J. (1979). Severe impairments of social interaction and associated abnormalities in children: Epidemiology and classification. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 9(1), 11–29.

Neuropædagogik og pædagogiske tilgange

- Callesen, K. (2011). *Fra kaos til sammenhæng – En pædagogisk-psykologisk tilgang til mennesker med autisme*. Dafolo.
- Elvén, B. H. (2017). *Adfærd der skaber trivsel*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Elvén, B. H. & Sandell, R. (2015). *Problemskabende adfærd ved udviklingsforstyrrelser*. Dansk Psykologisk Forlag.

- Fredens, K. (2012). *Mennesket i hjernen – En grundbog i neuropædagogik* (2. udgave). Hans Reitzels Forlag.
- Nielsen, M. (2019). *Børn og unge med autisme – en praksisnær tilgang*. Dafolo.
- Vermeulen, P. (2018). *Autisme 2.0 – En autismevenlig pædagogik*. Dafolo.

Sansebearbejdning, trivsel og belastning

- Dunn, W. (1997). The Impact of Sensory Processing Abilities on the Daily Lives of Young Children and Their Families: A Conceptual Model. *Infants and Young Children*, 9(4), 23–35.
- Kranowitz, C. S. (2005). *The Out-of-Sync Child: Recognizing and Coping with Sensory Processing Disorder*. Perigee Books.
- Perry, B. D. & Szalavitz, M. (2017). *The Boy Who Was Raised as a Dog*. Basic Books.
- Price, D. (2022). *Unmasking Autism – The Power of Embracing Our Hidden Neurodiversity*. Harmony Books
- van der Kolk, B. (2014). *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. Viking.
- Vermeulen, P. (2022). *Autisme og sanser – Fra sansning til meningsskabelse*. Specialpædagogisk Forlag.

Identitet, køn og seksualitet

- Bargiela, S., Steward, R., & Mandy, W. (2016). The Experiences of Late-diagnosed Women with Autism Spectrum Conditions. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46(10), 3281–3294.
- Dewinter, J., De Graaf, H., & Begeer, S. (2017). Sexuality in Adolescents with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 47(3), 606–625.
- George, R. & Stokes, M. A. (2018). Gender identity and sexual orientation in autism spectrum disorder. *Autism*, 22(8), 970–982.

Diagnostik og nyere forskning

- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)*. 5th ed.
- Botha, M., Hanlon, J., & Williams, G. L. (2022). “Autism research is in crisis”. *Frontiers in Psychology*, 13, 695169.

- Licinio, J. & Wong, M.-L. (2021). Advances in autism research. *Molecular Psychiatry*, 26(5), 1426–1428.
- Oakley, B. F. M., et al. (2022). Autism biomarkers. *Nature Reviews Drug Discovery*, 21(10), 697–698.
- WHO (2022). *International Classification of Diseases (ICD-11)* – Chapter on Neurodevelopmental Disorders.

Nationale retningslinjer og evalueringer

- Autismeforeningen (2023). *Retningslinjer og positioner om inklusion, trivsel og rettigheder for mennesker med autisme*. www.autismeforeningen.dk
- Børne- og Undervisningsministeriet (2022). *STU – Evaluering og udvikling af den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse*.
- Social- og Boligstyrelsen (2023). *Anbefalinger til at arbejde traumebevidst i den sociale indsats med voksne*. Social- og Boligstyrelsen
- Socialstyrelsen (2016). *National Autismeplan – Anbefalinger til en styrket indsats for mennesker med autisme*.
- VISO – Videns- og Specialrådgivningsorganisationen (løbende publikationer). www.socialstyrelsen.dk/viso